

حقوقی، محمد، ۱۳۱۶ -
 تا نظم هندسی واژه‌ها: تفسیر شعرهای ساختمان‌ده معاصر / محمد حقوقی.
 - تهران: نشر قطره، ۱۳۸۴ -
 ج. - (سلسله انتشارات نشر قطره؛ ۶۴۵. هنر و ادبیات ایران؛ ۱۷۸)
 فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فی‌ا.
 کتابخانه.
 ۱. شعر فارسی - قرن ۱۴ - تاریخ و نقد. ۲. شعر آزاد - قرن ۱۴ - تاریخ و
 نقد. ۳. شعر - تاریخ و نقد. الف. عنوان.
 ۸۵۱ / ۶۲۰۹ PIR ۳۸۱۱ / ج ۷ ت ۲
 ۱۳۸۴
 م ۸۴ - ۴۰۷۶۸ کتابخانه ملی ایران

شابک: ۹ - ۵۳۰ - ۳۴۱ - ۹۶۴ (دوره سه جلدی) (3 Vol Set) ISBN: 964-341-530-9

شابک: ۹ - ۵۲۷ - ۳۴۱ - ۹۶۴ ISBN: 964-341-527-9

تا نظم هندسی واژه‌ها

تفسیر شعرهای ساختمان‌د معاصر

جلد اول

محمد حقوقی

نشر قطره

تألیف: مهندس وازه‌ها (جلد اول)

محمد حنفی

چاپ اول: ۱۳۸۵

لیتوگرافی: طاووس رایانه

چاپ: سارنگ

تیراژ: ۱۱۰۰ نسخه

بها: ۲۵۰۰ تومان

حق چاپ برای نشر قطره محفوظ است.

آدرس: خیابان فاطمی، خیابان ششم، پلاک ۹ - دورنگار: ۸۸۹۶۸۹۹۶

تلفن: ۸۸۹۵۶۵۳۷ و ۸۸۹۵۲۸۳۵ و ۸۸۹۷۳۳۵۱-۳

صندوق پستی ۳۸۳-۱۳۱۴۵

Printed in The Islamic Republic of Iran

فهرست

۷	 اشاره
۱۱	 بخش اول - مقدمات
۱۳	 مقدمه اول - اشاره به اصل «ساخت»
۱۷	 مقدمه دوم - اشاره به اصل تفسیر و ترسیم
۲۱	 مقدمه سوم - یک نمونه تفسیر و ترسیم
۲۳	 لایک پشت‌ها
۲۷	 بخش دوم - متن اول
۵۱	 بخش سوم - متن دوم
۱۰۱	 بخش چهارم - تفسیر و ترسیم شعرها
۱۰۳	 تفسیر و ترسیم ۶ شعر از نیما یوشیج
۱۴۱	 تفسیر و ترسیم ۶ شعر از احمد شاملو
۱۹۵	 بخش ضمیمه

اشاره

قرار داد این کتاب با نام موقت «چهل شعر برتر» چند سال پیش بسته شد. با این قول که در نهایت، تا یک سال بعد تحویل داده شود، که به چند علت نشد. یکی به علت ضعف جسمانی، که گاه چند ماه متوالی مرا از نوشتن باز می داشت خاصه ناراحتی های قلبی و ریوی، که گاه گاه مجبورم می کردند از شهر دور شوم. وقتی هم که در شهر بودم جابه جایی ها و اسباب کشی های ناگزیر، خاصه به علت عدم امکان سکونت در اغلب نواحی تهران، مجبور می شدم گاه ماه ها به دنبال مسکنی مناسب بگردم و همین جستجوها موجب می شد که از چند ماه قبل از استقرار در منزل جدید تا چند ماه بعد در حالتی معلق به سر بزم و منتظر، تا آن زمان که به حال طبیعی خود بازگردم و با محیط اخت شوم. وقتی هم که اخت می شدم اتفاقات غیر قابل پیش بینی مرا از نوشتن کتاب باز می داشت. از جمله نوشتن مقالات گوناگون و انجام مصاحبه های مختلف و سخنرانی هایی در بزرگداشت و یادمان اهل هنر و ادب، مرا به این سو و آن سو می کشید. و نیز مرگ عزیزی که مدتی مدید از حالات عادی ام بیرون برده بود. ضمن این که سرگیجه های گاه گاهی و ضعف روز افزون «دید» در این یک سال اخیر، که سرانجام به عمل هر دو چشم منجر شد، نیز مزید بر علت بود.

با همه این احوال هر وقت می توانستم و او چند روز در هر ماه بخشی از کتاب را می نوشتم. اما دیری نپایید که احساس کردم این گونه نوشتن راه به جایی نخواهد برد و چه بسا سال ها طول خواهد کشید تا کتاب یک جا تحویل داده شود. این است که برای تسریع کار، فکر کردم اگر هر بخش آماده را به دست چاپ بسپارم، مجبور خواهم شد که همراه با تصحیح هر قسمت، قسمتی دیگر را نیز آماده چاپ کنم و به تناوب همه بخش های کتاب را تحویل دهم. اما این کار نیز سرانجام متوقف شد، چرا که ضمن تصحیح هر بخش به نواقص کتاب

خاصه از نظر تبویب و تدوین بیشتر پی بردم و همین باز کار را به تعلیق کشاند و به تعویق انداخت. سرانجام به این نتیجه رسیدم که راه کار، تقسیم کتاب به چند مجلد مستقل و جداست. با این امید که انتشار مجلد اول موجب خواهد شد که مجلدات دیگر نیز به تناوب تحویل داده شود. حال کتابی که در دست شماست اما نه با نام «چهل شعر برتر» بل با نام «تا نظم هندسی واژه‌ها» در واقع مجلد اول از این چند مجلد است؛ که چنان که می‌بینید شامل چند مقدمه و یک متن به عنوان درآمد کتاب، و بعد تفسیر و ترسیم دوازده شعر از شعرهای «نیماء» و «شاملو» است و سه مجلد دیگر جز مجلد چهارم که با مقدمه‌ای جداست و متناسب با چگونگی کار شاعران جوان دهه‌های شصت و هفتاد (متولدان سال‌های چهل تا شصت) دو مجلد دوم و سوم، تنها به تفسیر و ترسیم شعرهای ساختمانده شاعران متولد در دو دهه اول^۱ و دوم^۲ از یک طرف و شاعران متولد سال‌های بیست تا چهل (از سال ۱۳۲۱ تا ۱۳۴۹ = دهه‌های سوم و چهارم)^۳ از طرف دیگر اختصاص دارد. با این تذکار مجدد، که اگر در این دو مجلد، بی‌هیچ مقدمه‌ای، تنها به تفسیر و ترسیم شعر پرداخته شده است، از این روست که در واقع مقدمه مجلد اول، مقدمه این دو مجلد نیز هست. به عبارت دیگر اگر همه کتاب در یک مجلد انتشار می‌یافت جز همین مقدمه و درآمد را نمی‌توانست داشت. بنابراین شما در مجلد دوم و سوم تنها با تفسیر و ترسیم شعر شاعران روبه‌رو خواهید شد. که به ترتیب پس از نیماء شاملو خواهند آمد اما چنان که در مقدمه‌های این مجلد خواهید خواند، در این مجلدات تنها به شعرهایی پرداخته می‌شود که قابل شکل شکافی و تفسیر و چه بسا ترسیم‌اند و در حقیقت از جمله «سفرهای ساختمانده» محسوب می‌شوند و نه شعرهای دیگر از جمله شعرهای «حرفی» و «روایی» که معمولاً کاهش پذیر یا افزایش پذیرند. به عبارت دیگر به راحتی می‌توان

۱. شاعران دهه اول به ترتیب تاریخ تولد: منوچهر شیبانی، هوشنگ ایرانی، اسماعیل شاهرودی، مفتون امینی، سیاوش کسرای، محمد زهری، فریدون مشیری، هوشنگ ابتهاج، سیمین بهبهانی، نصرت رحمانی، بیژن جلالی، اخوان ثالث، سهراب سپهری و نادر نادرپور.

۲. شاعران دهه دوم باز به ترتیب تاریخ تولد: منوچهر آتشی، یدالله رؤیایی، فرخ تمیمی، م. آزاد، فروغ فرخزاد، رضا براهنی، منوچهر نیستانی، طاهره صفارزاده، منصور اوجی، اسماعیل خوبی، سادات اشکوری، بیژن کلکی، جواد مجابی، شفیع کدکنی، حمید مصدق، محمدعلی سپانلو، احمد رضا احمدی، محمد مختاری و جعفر کوش آبادی.

۳. شاعران متولد در دهه‌های سوم و چهارم (= سال‌های بیست تا چهل): موسوی گرمارودی، ضیاء موحد، علی باباجاهی، بیژن نجدی، اورنگ خضرابی، کیوان قدرخواه، مسعود احمدی، میرزا آقا عسکری، عمران صلاحی، شاپور بنیاد، کلاهی اهری، نسرین جافری، شهاب مقرّبین، شمس لنگرودی، حافظ موسوی، شاپور جورکش، عبدالعلی عظیمی، رضا چایچی و...

مصرع‌هایی از آن‌ها را حذف کرد یا مصرع‌هایی بر آن‌ها افزود. در صورتی‌که در شعرهای ساختمان کامل، چه بسا حذف یک کلمه به ساختمان آن لطمه خواهد زد و آن‌را از اندازه و اندام خواهد انداخت، اصلی‌که تفصیل آن‌را در همین مجلد خواهید خواند و در این جا به توضیح بیشتر نیاز نخواهد داشت.

و در پایان فرض است که به تقصیر خود (بی دلیل یا بادلیل) در مورد تعویق و تأخیر کتاب اعتراف کنم و ابراز شرمندگی، با این امید که جناب فیاضی که انسانی پوزش‌پذیر و شکیباست، این تقصیر را به دل نگیرد و پوزش مرا بپذیرد.

محمد حقوقی